

Datum 15. 3. 2022

FENOMÉN VÁLČENÍ V ZASTAVĚNÉM PROSTORU ANEB KAM MŮŽE SMĚROVAT VÁLKA NA UKRAJINĚ

Předložený text je analytickým materiálem, popisujícím vojenskostrategické souvislosti vývoje válečného konfliktu na Ukrajině. Názory, závěry, hodnocení a případná doporučení, zde vyjádřená a předpokládaná, jsou výhradními názory autora a nepředstavují postoje či stanoviska Ministerstva obrany nebo jiné vládní agentury ČR. Podklady pro analýzu vychází z veřejně dostupných zdrojů, některé informace týkající se přímo situace na Ukrajině nebo v Ruské federaci nelze ověřit z nezávislých a důvěryhodných zdrojů a není možné zajistit jejich pravdivost, úplnost a objektivitu.

Vojenské operace, válčení či boj v zastavěném prostoru (ve městě) nejsou v historii vojenství žádnou novinkou. Vojevůdci a vojenští stratégové si dlouhodobě uvědomují úskalí bojů v městských oblastech. Již před 2500 lety čínský myslitel a stratég Sun Tzu radil, že „nejhorší politikou je útočit na města“. Navzdory této rozumné radě se boj ve městech vede znovu a znovu po celá staletí, od Trojské války až po nedávnou bitvu o Mosul. Dobývání měst bylo téměř vždy spojeno s extrémním násilím, s cílem zlomit ducha a odhodlání obránců, vystavit je psychickému tlaku, podmanit si je a získat vojenské, politické, ekonomické či jiné benefity. Boj ve městě zůstává hromadným krveprolitím, pro útočníka i pro obránce je nejnebezpečnější ze všech typů vojenských operací.

V průběhu dvacátého století se městské aglomerace rozrostly a počty jejich obyvatel značně zvýšily, což mělo výrazný vliv na průběh vojenských operací. Vzrůstajícím trendem bylo přesouvání dějiště bojů z otevřeného prostoru do urbanizovaných oblastí. Od války v Perském zálivu je zřejmé, že tento trend bude nadále charakteristickým znakem budoucího bojiště. V současnosti žije v městských oblastech přes 55 % světové populace. Rostoucí počty obyvatel a zrychlený růst měst představuje pro obě strany konfliktu obrovskou výzvu z hlediska přípravy, vedení i logistického zabezpečení vojenských operací.

Vojenské operace v zastavěném prostoru jsou vždy vedeny za účelem udržení či získání strategických, operačních či taktických výhod, v závislosti na cílech bojujících stran. Důvodů proč držet nebo kontrolovat konkrétní městskou oblast může být spousta. Může znamenat odepření výhod nepříteli, bránit mu v dosahování jeho stanovených cílů a nutit jej ke změně původního plánu. Velké městské oblasti představují moc a bohatství dané země v podobě vládních politických, ekonomických a vojenských center, sociálních, náboženských a kulturních institucí, průmyslových základen, dopravních komplexů a dalších entit. Často jsou symbolem národa, pro něž představují jeho historii, svébytnost a samostatnost. Odepření nebo obsazení těchto center může přinést významné psychologické výhody, které mnohdy rozhodují o úspěchu nebo neúspěchu celého konfliktu.

Vesnice a malá města se často stávají aktéry bojů kvůli jejich blízkosti k hlavním přístupovým osám k větším městům, nebo proto, že jsou na hlavních obkličovacích komunikačních směrech, které jsou životně důležité pro vedení a udržování pozemních bojových operací. Přestože jsou tyto operace vedeny s cílem porazit nepřítele, jejich průběh se hmatatelně dotýká životů civilistů. Ano, nejvíce trpí civilní obyvatelstvo. Existující pravidla nasazení, tzv. *Rules of Engagement*, jež mají omezovat použití bojové síly, jsou však často a vědomě porušována. Dochází k bezdůvodným ztrátám na lidských životech a k záměrnému ničení budov s nevyčísitelnou historickou a kulturní hodnotou.

Samostatným aspektem vedení operací v městských oblastech jsou průmyslové zóny. Ty se obvykle nachází na periférii, odděleně od obývaných částí, se kterými jsou ale propojeny dopravními cestami. Pokud jejich součástí jsou objekty a zařízení s různým toxickým materiálem, díky neúměrným vojenským aktivitám nastává riziko havárie. I v tomto případě však platí, že účel světí prostředky.

Faktorů ovlivňujících úspěšnost vedení operací v zastavěném prostoru existuje široká škála. Nejvíce jsou viditelné na taktické úrovni války. V husté zástavbě se může kdekoliv ukrývat protivník, který má na své straně výhodu domácího prostředí. Specifika městské aglomerace značně omezují a ztěžují vzájemnou komunikaci, účinnost palby, pohyb jednotek i jejich manévry. Přístupové cesty mohou být zataraseny výbušnými či nevýbušnými systémy a prostředky, zpomalujícími tempo postupu. Obrněná technika, která v jiném terénu může výrazně podporovat pěchotu, se stává snadnou kořistí obránců, bojujících na krátkou vzdálenost. Je obtížné přesné určení pozic protivníka, aby mohl být ničen ve větším perimetru. Plány útočníků jsou mařeny houževnatostí obránců, operujících souběžně z více úrovní; z podzemních prostor, sklepení či garáží, z oken a střech budov. Již jednou získané prostory mohou být opětovně infiltrovány. Neexistují jasné linie dotyku a relativní bezpečí vlastního týlu. Výhody sofistikovaných technologií strany jedné jsou stírány primitivní taktikou a obětavostí strany druhé.

Obrovský dopad na psychiku vojáků má činnost odstřelovačů a používání vysoce přesných zbraní. Vyvolává strach a eliminuje odhodlání postupovat vpřed. Dým, kouř a výbuchy munice, stejně jako řev a sténání raněných a umírajících zvyšují trauma živých. Tuto situaci, když provází začátečníka na bojišti a přemýšlí o nebezpečí ve válce, svérázně popisuje Clausewitz ve svém *opus magnum* – O Válce. Pokud dojde k boji na krátkou vzdálenost, humánnost jde stranou. Často platí pravidlo kdo s koho. Tak, jak po celá předešlá staletí.

Všechny tyto aspekty válčení na Ukrajině si určitě uvědomují oba hlavní aktéři. Je zřejmé, že na straně Ukrajiny existuje mnohem větší rozhodnost, ochota a vůle bránit svou zemi i za cenu nejvyšší. Stejně jako je zřejmé, že následky války na Ukrajině budou strašné. Obnovit vše zničené v tak masivním rozsahu Evropa nezná od konce druhé světové války. Co je ještě strašnější, prozatím vůbec neznáme, co vše ještě bude zničeno. Byť morální hodnoty Ukrajinců jsou silné, není jasná hranice, kdy mohou být převáženy hrubou silou.

Pozice Ruska je zásadně odlišná. Přestože stát nepřijde ani o jednu budovu, televizní vysílač nebo vlakové nádraží, je zřejmé, že jeho kredit v očích světové populace se propadl šíleně hluboko. Velká většina ruské populace si to vůbec neuvědomuje, podléhá masivní fabulaci a věří tomu, že jejich vedení činí správné kroky. Pravděpodobně je i přesvědčena o konečném vítězství ruských vojsk ve „speciální operaci“ na Ukrajině, ale nedomyšlí realitu, že jejich vojáky nebudou hnát do boje stejné atributy jako ty ukrajinské; nemají přesvědčení, motivaci, víru ani smysl pro spravedlivý boj. Plní pouze rozkazy svých nadřízených. Prozatím.

Ze strategického hlediska postup ruských vojsk do nitra Ukrajiny se prozatím jeví jako málo organizovaný, nekoordinovaný a nepromyšlený. Nejsou dodržovány triviální zásady ochrany, bezpečnosti, zajištění a logistického zabezpečení, v důsledku čehož jsou jejich jednotky decimovány vzdušnými či pozemními útoky ukrajinských sil. Hlavní úsilí ruských vojsk zasáhlo řadu velkých měst; výbuchy otřásají Mariupolem i Charkovem, stupňují se ruské aktivity na předměstí Kyjeva, avšak spíše se jedná o sporadické ostřelování než o kontaktní boj vysoké intenzity. Lze se domnívat, že existuje několik scénářů na pokoření Ukrajiny. Prozatím je neznáme.

Pravděpodobně ani jedna ze stran se nehodlá dobrovolně zatáhnout do krvavé lázně bojů ve městě, bránit jej či dobývat za každou cenu. Zejména Rusko, jehož faktické vojenské ztráty, prozatím zastírané před neinformovanou ruskou veřejností, by šly do extrému a musely by být obnoveny novými silami a prostředky. Motivace je různá a neruský občan to vnímá. Lze jen předjímat, jaký další postup Rusko zvolí a kam až budou sahat jeho strategické a operační cíle. V každém případě si ruští generálové musí být vědomi možných obětí, které by jim dobývání ukrajinských měst přineslo. Zatím nevíte, ale ani neprohrávají. Kde jsou meze odhodlání ruského vedení, hnát do války své občany, je prozatím bohužel nejasné.

Zpracoval: Ing. Ján Spišák, Ph.D.

